

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, доцента

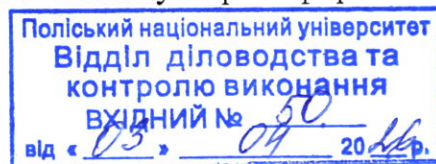
ПЛОТНІКОВОЇ МАРІЇ ФЕДОРІВНИ на дисертаційну роботу
СТРЕТОВИЧА ОЛЕКСАНДРА ОЛЕГОВИЧА на тему
«Трансформаційні зміни в розвитку підприємництва в умовах екологізації світової економіки», подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» в Поліському національному університеті

Дисертаційне дослідження Стретовича Олександра Олеговича «Трансформаційні зміни в розвитку підприємництва в умовах екологізації світової економіки» є актуальним, оскільки зосереджене на розв'язанні науково-теоретичних та практичних завдань, які мають значний вплив на розвиток сфери підприємництва.

Актуальність теми дисертації і її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Сучасне підприємництво перебуває в умовах глибокої трансформації під впливом глобальних екологічних викликів та тенденцій розвитку зеленої економіки. Традиційні моделі бізнесу потребують переосмислення з огляду на посилені вимоги до екологічної відповідальності та інтеграцію міжнародних стандартів сталого розвитку. Означене зумовлює необхідність розробки науково обґрунтованих підходів до оцінки ефективності та стимулювання екологічно орієнтованої підприємницької діяльності. Аналіз таких трансформацій є критично важливим для формування економічно стійких стратегій, підвищення конкурентоспроможності бізнесу та забезпечення сталого розвитку економіки в умовах глобальних екологічних обмежень.

У цьому контексті дослідження Стретовича О., спрямоване на поглиблення теоретико-методологічних основ аналізу трансформацій у

підприємницькій сфері та розробку науково обґрунтованих практичних рекомендацій щодо формування ефективних моделей розвитку бізнесу з урахуванням екологізації світової економіки, набуває особливої актуальності.

Результати наукового пошуку Стретовича О. відображають результати наукових досліджень, проведених відповідно до плану науково-дослідних робіт Поліського національного університету МОН України за темою: «Трансформації економіки, бізнесу й суспільства в контексті пріоритетів сталого розвитку» (0124U004921), у межах якої автором розроблено практичні рекомендації щодо розвитку підприємництва в умовах екологізації світової економіки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи Стретовича Олександра Олеговича ґрунтуються на комплексному теоретико-методологічному аналізі, емпіричних дослідженнях та застосуванні економіко-математичних та статистичних методів. Обґрунтованість отриманих результатів підтверджується системним підходом до аналізу трансформаційні зміни в розвитку підприємництва. Автором використано широкий спектр методів наукового пізнання, зокрема: монографічний, статистичного та порівняльного аналізу, PESTEL- та SWOT-аналізу, кореляційно-регресійного аналізу, GAP-аналізу, сценарного моделювання, системного аналізу, економічного моделювання. Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові акти України та ЄС. Емпіричну основу аналізу сформовано за офіційними даними Державної служби статистики України, Євростату, Організації економічного співробітництва та розвитку та Конференції ООН з торгівлі та розвитку.

Основні положення та висновки дисертаційного дослідження пройшли апробацію на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Наукова новизна і практичне значення результатів дослідження

Оцінюючи новизну наукових положень дисертації, винесених на захист, слід зазначити, що вона представлена наступними результатами:

1) розроблено організаційно-економічний механізм активізації участі громадських і приватних ініціатив у процесах «зеленої» трансформації підприємництва, основу якого становить трикомпонентна функціонально-структурна модель, що інтегрує координаційний, фінансово-стимулюючий та інформаційно-аналітичний блоки і забезпечує формування синергетичної екосистеми сталого підприємницького розвитку;

2) поглиблено наукове трактування поняття «екологічне підприємництво» шляхом його інтерпретації як резильєнтної моделі господарювання, спрямованої на досягнення економічної результативності за умов екологічної відповідальності, гнучкої адаптації бізнес-процесів і бізнес-моделей до змін природного середовища та зовнішніх викликів;

3) удосконалено методичний підхід до ідентифікації чинників екологізації підприємницької діяльності, який ґрунтується на трьохетапній процедурі відбору («аналітична лійка») та поєднує експертне зважування показників у матриці «чинник – індикатор», кореляційний аналіз і покрокову множинну регресію, що дозволило обґрунтувати ключові детермінанти розвитку екологічного підприємництва в Україні;

4) доповнено методичний інструментарій інтегральної оцінки ефективності екологічного підприємництва, який ґрунтується на багаторівневій системі індикаторів, що інтегрує макрорівень (міжнародні індекси та рейтингові оцінки), регіональний рівень (показники «зеленої» зайнятості та просторової диференціації) і мікрорівень (інтегральний показник на основі інструментів еко-менеджменту та стійкості підприємств), що забезпечує комплексну, порівняльну та прикладно орієнтовану оцінку результативності екологічного підприємництва та його внеску у сталий розвиток;

5) розширено класифікацію видів і форм екологічного підприємництва, яка ґрунтується на сукупності ключових детермінант розвитку, зокрема природно-ресурсного потенціалу територій, рівня впровадження «зелених» технологій, параметрів ринкового попиту та впливу євроінтеграційних процесів;

6) сформовано комплексний механізм диверсифікації джерел фінансування екологічної модернізації підприємництва, який заснований на відновленні функціонування цільових екологічних фондів і впровадженні системи диференційованих податкових стимулів, що сприяє підвищенню інвестиційної привабливості та фінансової стійкості «зелених» підприємницьких ініціатив;

7) сформульовано напрями систематизації інституційного забезпечення процесів екологізації підприємницької діяльності, які, на відміну від існуючих, передбачають ієрархічне структурування нормативно-правового регулювання за чотирма рівнями та виявлення ключових бар'єрів його практичної реалізації в умовах воєнного стану, що дозволяє підвищити узгодженість інституційних механізмів державної екологічної політики;

8) обґрунтовано стратегічні орієнтири гармонізації екологічної політики у сфері підприємництва, які, на відміну від традиційної практики, базуються на застосуванні GAP-аналізу для кількісної оцінки розривів між національними показниками розвитку та цільовими індикаторами Європейського зеленого курсу, що створює підґрунтя для обґрунтування пріоритетів адаптації екологічного регулювання до євроінтеграційних вимог.

Сформульовані в дисертації положення новизни, висновки і рекомендації є достовірними та базуються на особистих дослідженнях здобувача.

Результати дослідження використані Департаментом агропромислового розвитку та економічної політики (Довідка від 20.01.2026 р. № 08/112/0/2-26/50); Баранівського міської радою (Акт від 13.11.2025 р. № 02-12/1396/1); ГО «Вдоскональ себе» (Довідка від 20.12.2024 р. №52); ТОВ «Органік Мілк»

(Довідка від 24.10.2025 р. № 24/10). Наукові розробки автора враховано в освітньому процесі Поліського університету (довідка від 16.01.2026 № 19).

Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях

За темою дисертації опубліковано 12 наукових праць, з них 6 праць, в яких опубліковано основні результати дослідження, у т. ч. 1 стаття у іноземному науковому періодичному виданні, проіндексованому в базі даних Scopus, 5 – у вітчизняних наукових фахових виданнях категорії «Б», 6 наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Оцінка структури, мови і стилю дисертації, відповідність дисертації вимогам МОН України і освітньо-наукової програми

Дисертаційна робота є логічно структурованим і науково обґрунтованим дослідженням, що відповідає вимогам МОН України та узгоджується з положеннями освітньо-наукової програми Поліського національного університету, складається з анотації, вступу, трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Структура дисертації відповідає стандартам наукових досліджень ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання».

У першому розділі «Теоретико-методичні засади розвитку підприємництва в умовах екологізації світової економіки» – досліджено еволюцію теоретичних концепцій розвитку підприємництва в контексті екологізації та парадигми сталого розвитку (С. 28–39); охарактеризовано інституційне середовище та механізми екологізації сфери підприємництва в умовах глобалізації, визначено роль державних, ринкових і суспільних інститутів у стимулюванні екологічних трансформацій (С. 40–55); обґрунтовано методичні підходи до оцінки ефективності екологічної трансформації підприємництва (С. 41–56).

У другому розділі «Аналітична оцінка трансформаційних змін у розвитку підприємництва в Україні в умовах екологізації світової економіки» здійснено компаративний аналіз тенденцій та індикаторів екологізації розвитку підприємництва в Україні та світовій економіці, виявлено ключові тенденції, структурні диспропорції та проблемні аспекти (С. 87–117); здійснено оцінку можливостей і загроз екологічної трансформації підприємництва в умовах глобальних викликів (с. 118–137); проаналізовано фінансово-економічні та інституційні механізми забезпечення екологічної трансформації підприємництва в Україні, визначено ефективність бюджетних і ринкових інструментів фінансування (с. 138–158).

У третьому розділі «Формування моделі розвитку підприємництва в Україні в умовах екологізації світової економіки» обґрунтовано концептуальні підходи до формування ефективної моделі трансформаційного розвитку підприємництва з урахуванням процесів екологізації, на основі моделювання впливу чинників екологізації визначено пріоритетні драйвери розвитку підприємництва (с. 173–190); розроблено стратегічні орієнтири та механізми гармонізації екологічної політики розвитку підприємництва в контексті європейської інтеграції (с. 191–205); визначено роль публічних і приватних ініціатив у стимулюванні інноваційних екологічних трансформацій підприємництва та формуванні сприятливого середовища для сталого розвитку (с. 206–221).

Основний текст викладено на 182 сторінках, містить 19 таблиць, 22 рисунки, 6 формул. Список використаних джерел за найменуванням сформований відповідно до ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Ідентичність анотації та основних положень дисертації

Аналіз змісту анотації та основних положень дисертації Стретовича О.О. засвідчує їх ідентичність у формулюванні мети, об'єкта, предмета, завдань, новизни та висновків. В анотації відсутня інформація, яка

не була б представлена в тексті дисертації.

Академічна доброчесність

На час рецензування дисертаційної роботи Стретовича О.О та опублікованих наукових праць, що висвітлюють основні результати дослідження, порушень академічної доброчесності не виявлено. Посилання на джерела запозичених матеріалів надано коректно. Текст дисертації відзначається авторським стилем викладу матеріалу.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Попри загальну позитивну оцінку та змістовне викладення результатів наукового дослідження, а також обґрунтованість і достовірність висновків, у рецензованій дисертаційній роботі є деякі зауваження та дискусійні моменти, а саме:

1. Запропонована у п.1.3 методика оцінки ефективності екологізації підприємництва. Використання середнього інтегрального показника для підсумкової оцінки може не відображати специфіку окремих блоків (викиди, утворення відходів, витрати на охорону природи), а отже – дає спрощену картину впливу екологічного підприємництва. Більш доцільно було застосувати зважені коефіцієнти або багаторівневу систему оцінювання для підвищення точності інтегрального показника.

2. В аналітичній частині дослідження (табл. 2.2, с. 91–93) проведено аналіз інвестиційної активності підприємств переробної промисловості та екологічного сектору. Показники наведено у вигляді абсолютних сум, що ускладнює порівняння ефективності та інвестиційної віддачі між секторами різного масштабу. Для більш точної оцінки варто було б застосовувати відносні індикатори (наприклад, частка інвестицій у машини та обладнання від загального обсягу, інвестиції на одиницю продукції або на одного працівника), що дозволило б комплексніше оцінити технологічне оновлення та прогрес у впровадженні засад сталого розвитку.

3. Застосування PESTEL-методології з присвоєнням вагових коефіцієнтів та кількісним визначенням рівня впливу чинників (п.2.2, с. 118–119) вбачаємо доцільним, проте існує ризик суб'єктивності при оцінюванні ваг та впливу окремих елементів. Крім того, агрегована зважена оцінка (3,41) може спрощувати складний контекст макросередовища, не відображаючи взаємозв'язків між політичними, економічними, соціальними та екологічними факторами, що важливо для аналізу потенційних можливостей і загроз екологічної трансформації підприємництва.

4. Представлені в рекомендаційному розділі результати імітаційного моделювання та графіки прогнозних траєкторій інтегрального індексу екологізації бізнесу (с. 203–204) демонструють можливі сценарії (базова адаптація, прискорена інтеграція, інноваційний прорив). Проте, необхідно враховувати, що моделювання базується на припущеннях щодо політичних, економічних і технологічних чинників, а їх реальні значення можуть відрізнятись. Доцільно було зазначити межі достовірності прогнозу та можливі варіанти корекції траєкторій у разі зміни ключових параметрів.

5. Розроблена концепція організаційно-економічного механізму екологічної трансформації підприємництва (рис. 3.9) ґрунтується на активній участі громадських та приватних ініціатив. Однак у реаліях сучасної України існує високий ризик, що низові ініціативи залишаться недостатньо активними через обмеження ресурсів, бюрократичні перепони та низький рівень довіри між секторами. Відповідно, виникає питання: наскільки реально запропонований механізм зможе мобілізувати ці ініціативи та забезпечити їх ефективну синергію з державними програмами.

Загалом вказані дискусійні моменти та зауваження не мають принципового впливу на наукову та практичну цінність результатів дослідження, отриманих автором, та не знижують загальної високої позитивної оцінки рецензованої роботи.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Стретовича Олександра Олеговича «Трансформаційні зміни в розвитку підприємництва в умовах екологізації світової економіки» виконана на високому науково-теоретичному і методичному рівні, а отримані в процесі дослідження наукові результати характеризуються новизною та мають практичну цінність.

Дисертація є завершеною науково-дослідною роботою, за своїм змістом і якістю відповідає вимогам Наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (у чинній редакції), а її автор – Стретович Олександр Олегович заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Рецензент:

Кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки,
підприємництва та туризму
Поліського національного університету

Марія ПЛОТНІКОВА